

**PULE’ANGA ‘O TONGA
Potungaue Ngoue mo e Vaotata, moe Potungaue Sitetistika**

TOHI FAKAMA’OPO’OPO ‘O E NGOUE 2001

Malu’i e Ngaahi Fakamatala

Ko e ngaahi fakamatala ni ‘oku tanaki ia ‘i he mafai ‘oe Lao Sitetisitika ‘oe ta’u 1978 pea ‘e tauhi fakapulipuli mo ngaue’aki ki he ngaahi fiema’u fakasitetisitika pe.

I. FAKAIKIKI ‘OE FEITU’U MOE ‘API

‘Ulu ‘oe ‘Api: _____
Vahefonua/Vahenga: _____
Kolo: _____
Fika ‘oe Poloka:.....
Fika ‘oe ‘Api:.....
Hingoa ‘oe Tokotaha Fakafehu’i: _____
‘Aho ‘oe Faka’eke’eke: _____

/ ____ / ____ /

**II. TU’UNGA FAKANGOUÉ ‘OE ‘API
(‘i he mahina ‘e 12 mei he taimi ‘o e faka’eke’eke)**

- (1) Na’e to ‘e homou ‘api ni pe ha memipa he famili ha fa’ahinga ngoue taimi nounou hange koe talo, manioke, etc pe ngoue taimi lölöa hange ko e kava, vanilla, etc ‘i he mahina ‘e 12 kuohili? Pe ‘oku mou kei tö, tauhi mo faka’aonga’i ha fa’ahinga ngoue ne ‘ikai to he mahina ‘e 12 kuohili? (Kapau koe tali ki ha taha ‘oe ongo fehu’i ‘oku “IO” pea ke siakale’i e 1; pea kapau koe ongo tali ‘oku ”IKAI”, siakale’i e “2”. Fakahu e kouti ki he puha.)

↓ 1 ‘IO 2 ‘IKAI ➔ Hiki ‘o fakafonu e sekisoni III, VI ki he VIII mo faka’osi

- (2) Na’e to ‘e homou ‘api ni pe ha memipa he famili ha ngoue ‘o laka hake he 1/8 ‘eka (pe sikuea mita ‘e 506) pe ‘oku lahi hake he fu’u niu ‘e 10 pe fu’u lesi ‘e 10 pe lahi hake he fu’u ‘akau ‘e 10? (Kapau koe tali ki ha taha ‘oe ongo fehu’i ‘oku “IO” pea ke siakale’i e 1; pea kapau koe ongo tali ‘oku ”IKAI”, siakale’i e “2”. Fakahu e kouti ki he puha.)

↓ 1 ‘IO 2 ‘IKAI ➔ Hiki ‘o fakafonu e sekisoni III, V ki he VIII mo faka’osi

- (3) Ko e ha e taumu’ā tefito ho’o tö e ngaahi ngoue taimi nounou mo/pe taimi loloa ‘i he mahina ‘e 12 kuohili? (Siakale’i ha kouti ‘e taha ‘o fakahu ‘i he puha. Fakafonu leva e Sekisoni III, IV, VI ki he VIII moe Foomu 2 – Ngoue’anga.)

- 1 Tautefito ki he ma’u me’atokoni
2 Ma’u me’atokoni mo fakatau atu
3 Lahi ke fakatau atu

III. MA'U 'API TUKUHAU (*i he taimi na'e fai ai e faka'ekē'ekē*)

'Oku 'iai ha taha 'i 'api ni 'e ma'u "Api Tukuhau"? (*Kapau 'oku 'IO, lisi e 'api tukuhau 'oku ma'u 'e he memipa 'oe 'api.*)

↓ 1 'IO 2 'IKAI → *Hoko atu fakatatau ki he tali he Sekisoni II*

Kouti ki he tu'unga lolotonga 'oe 'Api (Kolomu 4)

1. Lolotonga ngoue'i 'ehe 'ulu pe memipa 'oe 'api 2. Ngaue 'aki 'eha kakai kehe ki ha totongi pa'anga pe koloa 3. Ngaue 'aki 'eha kakai kehe ta'e ha totongi	4. Fakavaaoa 5. Vaotä 6. Ngaahi Me'a Kehe (nofo'anga, etc.)

IV. NGOUE'ANGA MO E FOUNGA HONO FAKALELE (*'i he mahina 'e 12 kuhili.*) Lisi e ngaahi kelekele 'oku ngoue'i 'ehe 'api (faktaautaha, fakafamili pe mo ha kau ngoue kehe, toutu'u.) Vakai'i e 'u konga kelekele. Kapau 'oku lahi hake 'i he ngoue'anga 'e taha pea ke fakafonu e foolum ki he ngoue'anga takitaha.

Kouti ki he Founqa hono Fakalele (Kolomu 3)

V. NGOUE MOE 'AKAU 'OKU TÖ 'EHE NGAahi 'API NGOUE IIKI *Lisi e 'akau moe ngoue kotoa 'oku lolotonga tö, kau ai moe ni'ihi 'oku lolotonga mo'ui ka na'e tö kimu'a he mahina 'e 12 kimu'a. Lisi foki moe ngoue moe 'akau ne tö mo faka'aonga'i he mahina 'e 12 kuohili.*

VI. MEMIPA 'OE 'API MO E MA'U'ANGA PA'ANGA

Hiki 'a e memipa kakato he famili ni mo 'enau ngaue pa'anga he uike kuohili.

Fika Laini	Hingoa	Tangata pe Fefine	Ta'u	Tefto'i ngae 'he uike kuo'osi (Kouti)	Tu'unga fakangaue	Lakanga		Ngaue	
						Kouti	Kouti	Kouti	Kouti
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(6a)	(7)	(7a)	(8)
01									
02									
03									
04									
05									
06									
07									
08									
09									
10									

KOUTI: Tefto'i Ngaue:

Kolomu 3: 1 Ngaue

1 Tangata 2 Ta'e ma'u ngaue

2 Fefine 3 'Ikai lava'o ngaue

Tu'unga Fakangaue :

1 Ngaue pe ma'ana

2 Ngaue ki ha'ané ngaue'anga

3 Ngaue fakapule'anga

4 Ngaue 'he NgaaHi Poate

5 Ngaue 'he ngaaHi pisinihi taautaha

6 Ngaue pe 'ikai ha totongi

7 Ha toe fa'ahinga ngaue pe

VII. FANGA MONUMANU MOE KULI ('i he 'aho 'oe faka'eke'eke 'o e 'api)

(1) 'Oku 'iai ha fanga monumanu moe Kuli he 'aho 'oe faka'eke'eke? (Siakale'i e "1" ki he 'IO pe "2" ki he 'IKAI pea fakahu e kouti ki he puha.)

↓ 1 'IO

2 'IKAI → Hoko atu ki he Fehu'i (2)

Fa'ahinga e Monumanu	Kouti	Tokolahi 'oku Tauhi	Fa'ahinga e Monumanu		Tokolahi 'oku tauhi
			(1)	(2)	
(1)	(1a)	(2)	(1)	(1a)	(2)
Pulu	10		Hoosi	30	
Tangata	11		Tangata	31	
Fefine	12		Fefine	32	
'Uhiki	13		Kosi	40	
Puaka	20		Tangata	41	
Puakatau	21		Fefine	42	
Sinamanu	22		Moa	50	
'Uhiki	23		Pato	60	
Fufula	24		Kuli	70	

(2) Ne faka'aonga'i ha monumanu i 'api ni i he mahina 'e 12 kuohili? (Siakale'i e "1" ki he 'IO pe "2" ki he 'IKAI pea fakahu e kouti ki he puha.)

↓ 1 'IO

2 'IKAI → Hiki ki he Sekisoni VIII

Fa'ahinga 'oe Monumanu	Kouti	Lahi 'oe Monumanu ne Faka'aonga'i he mahina 'e 12 kuohili		
		Ma'u Me'atokoni	Fua kavenga	Fakatau atu
(1)	(1a)	(2)	(3)	(4)
Pulu	10			
Puaka	20			
Hoosi	30			
Kosi	40			
Moa	50			

VIII. TOUTAI ('i he mahina 'e 12 kuohili mei he 'aho faka'eke'eke)

(1) Na'a ke toutai pe ko ha taha 'i 'api ni 'i he mahina 'e 12 kuohili? (Siakale'i "1" ki he 'IO pe "2" ki he 'IKAI pea fakahu he puha.)

↓ 1 'IO   2 'IKAI → Hoko atu ki he Foomu 2/Lava e faka'eke'eke

(2) Ko e ha e taumu'a tefito ho'o mou toutai? (Fakahu ho'o tali 'i he puha.)

- 1 Ma'ume'atokoni 'ata'ataa pe
2 Ki he ma'u me'atokoni mo fakatau atu
3 Ke Fakapa'anga

(3) Ko e ha e fa'ahinga toutai 'oku ke/mou fai pea koe tu'o fiha nai ho'o/mou toutai he uike kuo'osi? (Fakahu e tali he tepile 'i lalo.)

Founiga Toutai	Kouti	Tu'o lahi e toutai he uike kuo'osi	Tokolahi e ni'ihi na'e kau ai			
			Memipa he 'api		Kau Ngaue Totongi	
			Tangata	Fefine	Tangata	Fefine
(1)	(1a)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Taumata'u	1					
Kupenga	2					
Uku	3					
Ngaahi Founiga Kehe	4					

(4) Ne ke/mou ngaue'aki ha vaka ki ho'o mou toutai? (Siakale'i e "1" ki he 'IO pe "2" ki he 'IKAI pea fakahu he puha.)

↓ 1 'IO   2 'IKAI → Hiki ki he Fehu'i 6

(5) Ko e vaka 'e fiha ne mou ngaue'aki? (Fakahu e tali he tepile 'i lalo.)

Fa'ahinga 'oe Vaka	Kouti	'O'ou	Haea (1-'IO/2-'IKAI)	Kole (1-'IO/2-'IKAI)
(1)	(1a)	(2)	(3)	(4)
Misini tu'u loto	1			
Misini fakapipiki	2			
'Ikai fakamisini	3			

(6) Koe ha e lahi 'oe ika pe me'a tahi ne ma'u he uike kuo'osi ne fakatau atu? (Siakale'i e Kouti 'o fakatatau ki he tali 'o fakahu ki he puha.)

1 meimeい ¼ 2 meimeい ½ 3 meimeい ¾ 4 Kotoa 5 'IKAI → Hiki ki he Foomu Ngoue'anga/Lava e faka'eke'eke

(7) Kapau neke fakatau atu ha 'ika 'i he fehu'i 6, Ko hai na'ake fakatau kiai? (Fakahu e kouti he puha.)

1 Kau fakatau ika 2 Kau fakamaketi ika 3 Ni'ihi kehe (fakamahino'i) _____

HOKO ATU KI HE FOOMU NGOUE'ANGA pe 'OSI E FEHU'I

'Oku ou fakamo'oni hen'i ko au ia 'a e tokotaha na'e faka'eke'eke 'aia 'oku ha hoku hingoa 'i he Peesi 1 'o e _____	'Oku ou fakamo'oni hen'i ko e ngaahi fakamatala ko 'eni kuo fakapapau'i na'e hiki mei he tokotaha tali fehu'i 'oku ha atu 'i mu'a he foomu ni pea koe ngaahi fakamatala kotoa pe ne ma'u oku lekooti 'i he tohi fehu'i ni.	'Oku ou fakamo'oni hen'i ne fakahoko 'ae faka'eke'eke ko 'eni 'i he 'aho 'oku ha atu 'i mu'a he foomu ni pea koe ngaahi fakamatala kotoa pe ne ma'u oku lekooti 'i he tohi fehu'i ni.
Hingoa moe Fakamo'oni 'ae tokotaha na'e faka'eke'eke	Hingoa moe Fakamo'oni 'ae Supavaisa	Hingoa moe Fakamo'oni 'ae Tokotaha Fehu'i